

Reactie op “De krachtmeting tussen de westerse cultuur en de islam”

Aziz Abdalli

In zijn artikel dat in de vorige **Thauma** verscheen, legde Rado Vleugel zich toe op een gewaagde onderneming. Deze is niet minder dan een krachtmeting tussen twee grootheden, waarvan het maar de vraag is of zij zich überhaupt wel laten onderwerpen aan een maat, laat staan een gemeenschappelijke maat. Deze grootheden zijn ‘de westerse cultuur’ en ‘de islam’. De hoofdgedachte van deze voorlopige reactie is dat deze twee ‘culturen’ zo wezenlijk van elkaar verschillen dat zij zich niet zo gemakkelijk laten vergelijken. Toch zullen wij ook een voorspelling wagen!

Waarom is een dergelijke onderneming gewaagd en in welke zin? Als moslim, begaafd met een zeer bescheiden filosofisch licht, bespeur ik in de woordcombinatie ‘krachtmeting’, ‘westerse cultuur’ en ‘de islam’ zowel filosofische als islamitische moeilijkheden. Waarom meet Vleugel, met welke maat en is deze geschikt? Welke betekenis hebben de woorden ‘cultuur’ en ‘islam’ in Vleugels artikel en zijn deze betekenissen houdbaar? Maar we willen natuurlijk niet vanuit de titel Vleugels opvattingen en inzichten bekritisieren. Sterker nog, we willen eigenlijk helemaal geen kritiek geven, omdat het woord kritiek op zijn minst net zo problematisch is als de woorden ‘cultuur’ en ‘islam’. Wel stellen we Vleugel een aantal ongemakkelijke vragen.

Vleugels inzichten zijn een amalgaam van politieke, culturele, sociale, filosofische en persoonlijke feiten, observaties en overtuigingen. Van hieruit waagt Vleugel een voorspelling uit te spreken over hoe de politiek-maatschappelijke situatie in het Westen en specifiek in Nederland, in de confrontatie met een islamitische aanwezigheid, eruit zal gaan zien. Vleugel ziet de nabije toekomst somber in, maar het Westen zal de islamitische uitdaging te boven komen en de westerse cultuur zal overwinnen en behouden blijven, zo luidt het eindoordeel. Hij waarschuwt echter voor naïviteit in de omgang met de taaie islam. De overwinning van het Westen op de islam zal namelijk niet zonder slag of stoot behaald worden. Eerst zal de islam de westerse cultuur verzwakken.

Cultuur of civilisatie?

In Vleugels artikel speelt het woord ‘cultuur’ niet toevallig een cruciale rol. Zijn **zorg** betreft de verzwakking en mogelijke teloorgang van de westerse cultuur. Na een inleidende en persoonlijke

beschrijving van de veranderende situatie in zijn geboorteplaats Amsterdam, maakt hij de grote sprong naar de cultuur als geheel:

“Wat mij na het zien van deze veranderingen bezighoudt is de vraag of de westerse cultuur sterk genoeg is om zich staande te houden, terwijl het aantal islamitische inwoners in Europa gestaag blijft stijgen.” (Thauma, p.42)

Afgaande op deze uiting van bezorgdheid lijkt Vleugel het woord ‘cultuur’ in een specifieke, ‘vulgaire’ zin te gebruiken. Namelijk als aanduiding van een geheel dat we de sociaal-maatschappelijke sfeer kunnen noemen: bevolkingssamenstelling, arbeid, wonen, omgeving, enz.. Dit geheel is in de grote steden drastisch veranderd door de vestiging van grote aantallen moslim-migranten.

Maar de bezorgdheid van Vleugel strekt zich verder uit tot de zorg om de westerse cultuur als geheel. Bij het woord ‘cultuur’ in deze zin denken we niet zozeer aan de ‘reële maatschappij’, maar eerder aan een **geestelijk** geheel van wat tegenwoordig ‘normen en waarden’ heet. Inderdaad is dit mede wat Vleugel bedoelt wanneer hij direct vervolgt:

“Een belangrijk kenmerk van de westerse cultuur is het feit dat ze een groot absorptievermogen heeft. Ze staat open voor invloeden van andere culturen en past zich voortdurend aan nieuwe omstandigheden aan. Vrijheid, gelijkheid, democratie en universele mensenrechten zijn echter waarden waar niet aan getornd mag worden.” (Thauma, p.42)

Dit is tegenwoordig ook de gangbare **politieke** bepaling van de westerse cultuur: een verzameling normen en waarden. Het is de vraag of Nietzsche, die enige keren door Vleugel wordt aangehaald, zich zou herkennen in een dergelijke ‘levenloze’ bepaling. Niet dat dit verder van belang is. Het is alleen om aan te geven dat de idee ‘cultuur’ in Europa in de loop van de geschiedenis wezenlijke transformaties heeft ondergaan. De richting waarin deze transformaties zich bewegen komt hieronder ter sprake¹.

¹ Overigens bestaat ook in de wetenschap nog altijd zeer veel onenigheid over de betekenis van het woord cultuur. Niet verwonderlijk, aangezien de bepaling van wat cultuur is mede geconstitueerd wordt door de cultuur zelf waarin men staat. Met ‘richting’ bedoel ik de reductie. Zie onder!

In de dubbelzinnigheid van het woord ‘cultuur’² bij Vleugel en bij velen van ons schuilt het ongemakkelijke onderscheid tussen cultuur en civilisatie³. Laten we voorlopig zeggen dat cultuur een geestelijke of metafysische bijklank heeft en dat civilisatie de aanduiding is van de materiële ‘veruiterlijking’ van de ‘geest’, zoals we met Hegel zouden kunnen zeggen. De vraag die dan rijst is: is men in het Westen nu bezorgd om de teloorgang van de westerse cultuur of om zijn civilisatie? Maakt men zich meer zorgen om een verlies in de economisch-technologische strijd tegen Azië – welke Vleugel als nijpender beschouwt – of om een verlies in de ‘metafysische’ strijd tegen de taaie islam? Beide is natuurlijk het geval, maar Vleugel lijkt om beide **herum zu tappen**.

Reductie en de twijfelachtige zorg om de westerse cultuur

Maar het verborgen karakter van dit onderscheid heeft een reële grond. Vleugel vervolgt namelijk direct met een destructie ervan, wat zijn betoog alleen maar problematischer maakt.

“Is het niet dichter bij de waarheid dat de humaan ogende westerse cultuur gewoon meelift op een veel sterker mechanisme van niet menselijke aard?

Sinds de Nieuwe Tijd wordt de wereld niet meer metafysisch, maar mechanisch-mathematisch ingedeeld. Sinds Darwin is ook het leven gereduceerd tot mechanica. De destructie van de metafysica heeft de weg vrijgemaakt voor de wetenschappelijke reconstructie van de wereld, en de economische ontsluiting van haar hulpbronnen. De globale economie is gebaat bij de egalisering en vergroting van haar afzetgebied. De inhumane rationaliteit van de economie kan in haar expansiedrift mooi het warme sausje gebruiken dat de westerse cultuur in de vorm van vrijheid, gelijkheid, democratie en universele mensenrechten over haar kille machinerie heen giet.” (Thauma, pp.42-43)

Deze dubbele destructie of reductie⁴ van al het metafysische tot het mechanische valt moeilijk te ontkennen. Zij beheerst voor het Westen hemel en aarde en alles en iedereen daartussen! Maar

² De vaagheid betreft ook het woord ‘Westen’, maar in dit artikel kunnen we hier niet op in gaan. Aangezien we ‘het Westen’ tegenover de islam plaatsen lijkt dit woord toch enige welbepaalde betekenis te hebben. Zie de volgende paragraaf voor meer over de islam als ‘de ander’.

³ Dit onderscheid is aanwezig bij Spengler die de term civilisatie reserveert voor de materiële prestaties van een volk. Civilisatie is bij hem tegelijk het hoogtepunt en het begin van de ondergang van een cultuur. Daarentegen is cultuur een ‘bezielde’ eenheid. Zie zijn bekende **Der Untergang des Abendlandes**, p.43 f., 143 f., 450 ff., enz. (Albatros, 2007). Ik handhaaf dit onderscheid omdat het inderdaad licht werpt op de crisis van het Westen én omdat het strookt met de islamitische ‘visie’ op cultuur als een samenhang van geloven en werken. Impliciet is het ook aanwezig bij Vleugel, die voor de bezieling het woord ‘autonomie’ gebruikt! Zie onder.

⁴ Dit kent de Leidse filosofiestudent, door toedoen van de indringende filosofie van Th.C.W. Oudemans, als de “Grote Reductie”. Althans, dit behoort hij te kennen! Wat deze uitdrukking mag betekenen kan men nalezen in zijn

wat betekent dit nu voor de zorg om de westerse cultuur? Het woord is hiermee niet alleen ambigu maar lijkt volledig genivelleerd en zinloos geworden. Tenzij we willen vasthouden aan de gereduceerde betekenis, namelijk die van civilisatie als bewerking, constructie, arbeid, techniek, economie, vermenigvuldiging. De “dwaas van de civilisatie”⁵ in de Verenigde Staten heeft op het ‘hoogtepunt’ van het islamitische gevaar voor het Westen – de bekende aanslagen van 9/11⁶ – niet anders kunnen reageren dan met de woorden: “**they hate our way of life**”. Deze weg is die van de (absolute) vrijheid van het individu, te doen, te kiezen en te leven zoals hij wil. Als men hieraan wil vasthouden, dan is het maar de vraag of we nog van cultuur kunnen spreken.

Daarom vragen we nogmaals: Wat behelst deze zorg om cultuur? Inderdaad luidt de kern van onze repliek aan Vleugel en de westerling die zich druk maakt over het gevaar van de islam:

“Waar maakt u zich druk om? Wat is het dat u wilt behouden?”

Met deze vragen willen we duidelijk maken dat het Westen een **eigen** probleem heeft, los van de aan- of afwezigheid van de islam. Het probleem is simpel gezegd de crisis van de westerse mens als zodanig. We kennen dit probleem beter als **nihilisme**. Zoals Vleugel terecht opmerkt wordt deze crisis gemaskeerd door vast te houden aan lang vervlogen idealen als mensenrechten, democratie, humanisme, gelijkheid en wat dies meer zij aan holle slogans die nog altijd rondzingen in de ‘publieke ruimte’. Zoals Vleugel ook terecht opmerkt zijn deze idealen zelfs onderdeel geworden van de westerse machinerie die reeds een aantal eeuwen met steeds hogere snelheid over de aardbol dendert onder de namen globalisering, internationalisering en democratisering⁷. Deze idealen zijn niet alleen het “warme sausje” ter maskering, maar ook de noodzakelijke olie die de machinerie soepel laat draaien.

boek **Echte filosofie**. Beter is het om zijn colleges te volgen! Zie voorlopig het korte hoofdstuk 2: “Wat reductie is”, pp. 61-72 (druk 2008). Daarin wordt duidelijk dat Oudemans de woorden destructie en reductie beslist niet als synoniemen gebruikt. Zij zijn wezenlijk verschillend en hun verschil maakt de zin uit van wat ‘echte filosofie’ is.

⁵ Deze uitdrukking ontleen ik aan Heidegger. Vgl. **Die Grundbegriffe der Metaphysik**, (GA 29/30), p.9

⁶ Althans, sinds de Ottomaanse belegering van Wenen in 1683. Ten overvloede maar om misverstanden te voorkomen zij opgemerkt dat genoemde aanslagen in de islam zijn verboden.

⁷ Irak beleeft sinds 2003 de zegeningen van democratisering. Bezet Palestina koos in 2006 in door het Westen geëiste democratische verkiezingen Hamas als regering. Het Westen en zijn waakhond Israël reageerden verheugd op deze democratische stap door Hamas-leiders te liquideren en Gaza op middeleeuwse wijze te belegeren en te laten verhongeren. Toen dat niet voldoende bleek mocht Israël het karwei afmaken door in december 2009 gedurende 21 dagen de Gazastrook vanuit de lucht, de grond en de zee te bestoken, 1500 mensen te vermoorden en 4500 mensen te verwonden. De slachting kreeg de onverschillige naam “**Operation cast lead**”. Het lood bleek witte fosfor te zijn. Het humanistische Westen en zijn Arabische dictatoriale handlangers stemden toe, keken toe en knipoogden.

Het ironische van de westerse mens is nu dat hij graag vasthoudt aan dit idealisme, omdat de wereld anders zinloos, inhumain en onbewoonbaar wordt. De mens heeft nu eenmaal vanuit zijn natuur een behoefte aan metafysica, iets dat boven hemzelf en anderen uitgaat, welke naam men aan dit 'hogere' ook wil geven. De reductie maakt van dit idealisme een lachertje, maar reduceren betekent niet compleet vernietigen. De metafysische mens is onuitroeibaar.

Wanneer de zaken er zo voor staan, dan moeten we Vleugel dringend vragen waarom hij de zorg voelt voor iets wat ten eerste onduidelijk is en ten tweede noodzakelijkerwijs zinloos en zelfs **leugenachtig** moet blijven. Hij kan antwoorden zoals we net hebben gedaan. Hij kan zeggen: omdat ik metafysisch ben. Dit is het antwoord van de klassieke humanist⁸ die dit met droge ogen kon zeggen. Ook de 'massamens', de wetenschapper en de politicus kunnen om 'begrijpelijke' en verschillende redenen vasthouden aan deze metafysica. Voor een filosoof in het digitale tijdperk wordt dit echter zeer problematisch: een onontkoombare schizofrenie dient zich aan. Men houdt zich voor de gek. Vleugel is een illustratie van deze begrijpelijke schizofrenie die de Westerse mens sinds het instorten van het christendom in de greep houdt.⁹

De islam als *drug*

Precies hier komt de islam in het spel. Deze biedt de westerse mens de gelegenheid om zichzelf van zijn schizofrenie te helen door zich duidelijk te onderscheiden van de ander en daarmee de eigen identiteit te bevestigen: "wij zijn wat zij niet zijn", "onze cultuur is superieur aan de achterlijke islam", gedachten waarbij Fortuyn, Wilders en hun nazaten zichzelf geruststellend op de borst kloppen. De islam als een geheel dat in zekere zin wezensvreemd is aan het Westen geeft de westerse mens een zekere omgrenzing, een definitie, weliswaar een negatieve maar toch een bepaling. Alleen dit kan geen wezensbepaling meer zijn. De dood van God en daarmee van de metafysica en dus van elke filosofische definitie laat het Westen geen gelegenheid om zich vanuit zichzelf te begrijpen: Deze heeft altijd de vreemdeling nodig¹⁰.

⁸ Maar ook het impliciete antwoord van de anders keiharde darwinisten als Dennet en Dawkins, die hun darwinistische zuur altijd weer wensen om te toveren tot honingzoete kost in de vorm van moraliserende slothoofdstukken. Hier merkt men dat het darwinisme onleefbaar is.

⁹ We mogen toch wel beweren dat Heidegger de eerste is die **filosofisch** ernst heeft gemaakt met deze schizofrenie. Alle andere filosofie vooronderstelt meer of minder expliciet de metafysische horizon in de epoche van de techniek. Dit geldt ook voor de 'streng logische' analytische wijsbegeerte, en wel in de vorm van een door en door metafysische logica van de bestendigheid. Ook dit heeft Heidegger tot groot ongemak van deze 'school' laten zien. Dit verklaart tevens de (bijna) pathologisch aanhoudende aanvallen op Heidegger: in de ogen van deze scherpe geesten is Heidegger een nihilist, een Nazi en op zijn best een mystiek orakel. Mijn net zo moeizame, maar wezenlijk andere, islamitische verhouding tot Heidegger heeft zijn beslag nog niet gehad.

¹⁰ Dit uit zich dan op allerlei vlakken en zelfs binnen de westerse 'sfeer'. Toen het Sovjet-communisme werd gelijkgesteld door het kapitalisme en het onderscheid verdween, dook opeens de islam als nieuwe vijand op in de

Daarom is het helemaal niet schokkend om te melden dat het Westen wezenlijk racistisch is. Dat heeft overigens slechts in secundair opzicht iets te maken met etniciteit, iets wat voor de verlichte Kant met zijn rassenleer bijvoorbeeld nog wel van belang was. Door de voortschrijdende reductie, opgemerkt in het verdwijnen van elk zinvol onderscheid, is ook het etnisch of biologisch racisme zinloos geworden. Als we zeggen dat het Westen wezenlijk racistisch is bedoelen we eigenlijk dat het leeft van het onderscheid: het is wezenlijk discriminerend¹¹. Vervolgens uit zich deze drang om continu rationele onderscheidingen te maken in de vervolging van ‘de ander’ die zich niet gelijk laat maken: thans de moslim.

Met opzet is gekozen voor het ambigue woord **drug** deze kan zowel schadelijk als helend zijn. De islam heeft niet alleen een helende functie, hij vormt ook een reëel gevaar. Zoals elk medicijn heeft de islam **als drug** bijwerkingen. Het Westen streeft ernaar de islam te vernietigen, te assimileren, gelijk te maken en dat heet dan “**war on terror**”. Zoals gezegd is dit bittere en inherente noodzaak. Maar het is geen complete illusie. De islam **is** een uitdaging voor het Westen. Wat wel een moedwillig gecreëerde illusie is, is de paranoïde angst voor de islam. Het is toegegeven dat de islam zelf ook een wezenlijk ‘imperialistisch’ karakter heeft, maar dit is tegelijk ook een **wezenlijk andere** dan die van het Westen¹². Vleugel houdt hier verstandig halt. Hij zegt:

“De vraag waarom de islam een krachtige overtuiging is, vind ik moeilijk te beantwoorden. Ik beperk mij daarom tot de vraag waaruit de kracht van de islam blijkt.”
(**Thauma**, p.44)

Vervolgens noemt Vleugel een aantal inderdaad goede voorbeelden, zoals de groei van de islam en de bestendigheid ervan gedurende de opeenvolging van de generaties moslims in het Westen.

vorm van Iran en het islamitisch terrorisme. Dit continu creëren van vijanden is van levensbelang omdat strijd en oorlog voor het Westen een garantie vormen voor economisch-technologische **groei**. Wapens vormen de grootste handel in de wereld en we kunnen allemaal wel raden wie er bovenaan aan de lijst staan. Het vredelievende Nederland staat op nummer 6 van grootste wapenexporteurs (zie nrc.nl). En veel daarvan gaat naar Israël, alwaar het gebruikt wordt om kinderen uit elkaar te schieten. Met de VOC-mentaliteit van Nederland is niets mis, zouden we tegen Balkenende kunnen zeggen.

¹¹ Ik verwijs hiervoor met enige bescheidenheid naar mijn essay “Leviathan ontmaskerd” op www.filosofie.info en de verwijzing daarin naar **Echte filosofie**.

¹² Daar waar het Westen streeft naar **uitbreiding ten koste van alles en iedereen** (wil tot meer), streeft de islam naar uitbreiding door morele overtuiging en een uitnodiging tot deling in het zelfde heil (Arabisch: **da’wa**, uitnodiging). Bij weigering van de uitnodiging volgt geen uitbuiting en vernietiging, maar vreedzame co-existentie. Dit verklaart het eeuwenlange voortbestaan en soms zelfs bloei van Jodendom en christendom binnen de islamitische grenzen (we zien hoe moslims door beide worden ‘beloond’ voor hun historische gastvrijheid). Zie ter illustratie van de islamitische wijze van uitbreiding: Sir T.W. Arnold, **The Preaching Of Islam: A History Of The Propagation Of The Muslim Faith**, 1896. In 1913 herzien en uitgebreid; in 1974 en 1998 herdrukt.

Hij wijst echter de verkeerde oorzaken aan ter verklaring van dit fenomeen. Uiteraard worden deze gezocht op sociaaleconomisch, oftewel politiek vlak. Hij zegt:

“De humane westerse verzorgingsstaat heeft de voedingsbodem gecreëerd voor de islam: het is deze voedingsbodem geweest die ervoor gezorgd heeft dat de islam in Europa en in Nederland kon gedijen.” (Thauma, p.44)

Vleugel moet wel tot een dergelijke verklaring zijn toevlucht zoeken aangezien hij heeft toegegeven de **innerlijke** kracht van de islam niet te kennen. Ik wil met een enkel voorbeeld, welke Vleugel kent maar begrijpelijkerwijs vermijdt, aangeven dat de politieke verklaring niet toereikend is; namelijk het fenomeen van de bekeringen onder de autochtone bevolking, voornamelijk onder (jonge) vrouwen. Dit is niet de plaats om hier diep op in te gaan, maar men moet in ieder geval onderkennen dat hier iets vreemds aan de gang is. De vraag blijft: waarom bekeert een jonge Europese of Amerikaanse vrouw zich vrijwillig tot de islam, in een tijd waarin deze gelijkstaat met het kwaad zelf? Ik ken de antwoorden van de wetenschappen. Deze stellen zichzelf en de westerling uiteraard gerust met geheel rationele verklaringen, zoals de psychische gesteldheid en de psychosociale en sociaal-maatschappelijke omstandigheden van de nieuwe moslima's¹³. Tja, wat kan men anders verwachten van de wetenschap, die goede sponsor van de Westerse hegemonie?¹⁴ Alle bekeerde vrouwen zijn gewoon arm, labiel en dwaas en daarmee is de kous af.

Het is ook niet mijn bedoeling om hier Vleugels vraag te beantwoorden. Dat zou mij te ver voeren en **Thauma** tot een theologisch blad omdopen. Ik volsta daarom met de opmerking dat de kracht van de islam gelegen is in drie zaken: een eenvoudige geloofsleer die volledig in overeenstemming is met de menselijke aard¹⁵; een subtiele, allesomvattende en gedetailleerde

¹³ Zie bijvoorbeeld: A. Mansson-McGinty, **Becoming Muslim: Western Women's Conversions to Islam (Culture, Mind and Society)**, Palgrave Macmillan, 2006. Kan de sociale wetenschap, die als quasiwetenschap binnen het natuurwetenschappelijke paradigma van de meetbaarheid opereert, überhaupt het fenomeen 'bekering' adequaat verklaren? Dat wil zeggen: kunnen haar verklaringen beantwoorden aan de zin van een existentiële ommekeer van het zelf? Nee! Wel zijn haar **beschrijvingen** wel degelijk zinvol.

¹⁴ Wie nog steeds denkt dat er zoiets bestaat als neutrale wetenschap, die moet zich flink achter de oren gaan krabben. Of een wetenschapper dit nu wel of niet beseft doet niet ter zake: zijn 'waarheid' wordt gefinancierd en dit moet zich uiteraard wel met winst terugverdienen. Dat heet kenniseconomie.

¹⁵ Wat deze aard is, is uiteraard precies het hete hangijzer in de confrontatie tussen culturen en ideologieën. Het Westen heeft – om het grootste **understatement** van het nieuwe millennium te maken – de schijn tegen dat het de ziel heeft verwaarloosd. Afgezien van de betekenis van dit woord kan men niet ontkennen dat het Westen niet beantwoordt aan de metafysische of 'spirituele' aard van de mens. Vooralsnog zie ik de filosofie hier ook niet in slagen. Wat rest is een schrale troost in de vorm van **Eigentlichkeit** zoals bij Heidegger. Ik kan het vermoeden niet

wetgeving (**sharia**) en de nobelste zeden die deze wereld ooit heeft voortgebracht¹⁶. Als men op basis van deze drie zaken alle andere religies, filosofieën en ideologieën bekijkt, dan valt eenvoudig in te zien dat telkens één of meer ervan moet ontbreken. Het Jodendom en het christendom komen het dichtst in de buurt omdat ze dezelfde oorsprong hebben als de islam. Maar deze zijn in de loop der tijden ‘gewijzigd’ en van de bron losgezongen. Zij hebben daarom hun kracht verloren: het Jodendom heeft zich opgesloten in een imaginair¹⁷ etnisch exclusivisme en moest daarom klein blijven en het christendom heeft zich in dogmatische contradicties gestort en zichzelf opgeheven als morele kracht. Beide zijn uiteindelijk ontaard in immoraliteit. We hebben het dan uiteraard niet over de individuele gelovigen, maar over deze religies als **politieke en culturele machten**. Tot slot zij opgemerkt dat de islam door zijn gedetailleerde Wet en hoge zeden voorziet in een uiterst betrouwbaar fundament voor de inrichting en behoud van de ideale samenleving¹⁸.

Autonomie en krachtmeting

We hebben ter inleiding een aantal vraagtekens geplaatst bij Vleugels onderneming om een krachtmeting uit te voeren. We kunnen hier allerlei cultuurrelativistische en dus nivellerende bezwaren aantekenen, maar liever niet. Ik wil alleen maar vragen:

Vanwaar de behoefte om te gaan meten?

Men kan antwoorden met wat we eerder zeiden: er is een zorg om de teloorgang van de westerse ‘cultuur’, dus willen we weten of zij tegenover de islam standhoudt. Maar kan een dergelijke meting überhaupt plaatsvinden zonder op voorhand de gewenste uitslag te garanderen? Inderdaad blijkt Vleugel helemaal geen krachtmeting uit te voeren, omdat hij zichzelf reeds

weerstaan dat Heideggers **Eigentlichkeit** eigenlijk religieuze wortels heeft. Daarom heb ik ook geen moeite met dit ‘begrip’.

¹⁶ Allah zegt in de Koran (68:4): “En u (Mohammed) bent waarlijk van een zeer hoogstaand moreel karakter”.

¹⁷ Ik moet hier verwijzen naar (de vertaling van) een onthullend boek van de Israëliër Shlomo Sand, **The invention of the Jewish people**, Verso, Londen/New York, 2009. De these van dit boek is dat er geen joods volk in etnische zin bestaat. Dit ondermijnt niet de joodse religie als zodanig maar de verminking ervan als de religie van een uitverkoren volk en de daarop gebaseerde zionistische ideologie die het wangedrocht Israël in het leven heeft geroepen.

¹⁸ Dit is geen dromerig idealisme. Ik verwijs naar de vroege geschiedenis van de islam onder het leiderschap van de Profeet Mohammed en de vier zogenoemde ‘rechtgeleide kaliefen’ na hem. In de 19de eeuw heeft men in het Westen, door toedoen van het groeiende historische besef, belangstelling gekregen voor de geschiedenis van de islam. Volgepakt met christelijke vooroordelen heeft men het beeld verder vertekend, maar hier en daar stonden meer eervolle geleerden op, zoals Thomas Carlyle. Hij schreef in zijn **Heroes and Hero Worship and the Heroic in History** (1840): “The lies (Western slander) which well-meaning zeal has heaped round this man (Muhammad) are disgraceful to ourselves only.” Edward Gibbon and Simon Oakley schreven in **History of the Saracen Empire**, Londen, 1870: “The greatest success of Mohammad’s life was effected by sheer moral force.” Dit is de kracht waar Vleugel naar vraagt. Zie ook noot 16!

gerustgesteld heeft met de overwinning¹⁹. Hij neemt met een gerust hart Oudemans' 'analyse' over die luidt:

“De strijd tussen ‘het Westen’ (de planetaire economie) en de islam is ongelijk. De islam is metafysisch. Zij ervaart een strijdigheid tussen feiten en ideaal. Daarom is zij uit de tijd. De strijd ertegen is al gestreden, want haar wereld is al weggevallen.” (**Echte filosofie**, 1ste druk 2007, p. 219, 2e druk 2008, p. 217)

“Overal waar nog een geestelijke, historische, morele, kortom metafysische bovenbouw overeind staat zal de verdwijning daarvan niet lang op zich laten wachten ... Verzet hiertegen is absurd, want suïcidaal” (**Omerta**, p. 188)

De hoofdgedachte in Vleugels artikel is dat Oudemans inderdaad gelijk heeft, maar dat het een en ander genuanceerd moet worden: het Westen zal de islam overwinnen maar dit zal ‘op de grond’ enige moeite kosten. Eigenlijk is Vleugels visie een vertaling van Oudemans' filosofische inzichten naar de nabije toekomst van de reële politiek en maatschappij.

Laat ik zeggen dat ik Vleugels gedachten met betrekking tot de komende strijd over het algemeen deel²⁰. Met het eindoordeel en Oudemans' gedachten kan ik uiteraard niet akkoord gaan. En dit is niet omdat ik ook op voorhand de overwinning voor de islam wil claimen. Voordat ik hierop inga, wil ik ook aantekenen dat Vleugels inzichten ook wat de krachtmeting betreft tegenstrijdig zijn. Hij verzekert zich van de overwinning terwijl hij de volgende cruciale opmerkingen kan maken:

“Als de westerse cultuur geen autonome kracht bezit, is zij erg kwetsbaar in de confrontatie met de islam.” (**Thauma**, p.43)

¹⁹ Ik moet hier denken aan Descartes' radicale twijfel die alleen maar diende om meer zekerheid te krijgen: “**reculer pour mieux sauter**”. Inderdaad lezen we in Vleugels drang tot het meten en vergelijken de dwang van het ‘rekenende denken’, zoals Heidegger het noemt. Een denken dat de westerse cultuur beheerst. Daarom kan een krachtmeting met de islam filosofisch helemaal niet plaatsvinden. Vleugels artikel en deze reactie moeten dan ook binnen de sfeer van het voorstellende denken blijven. We zijn immers eenvoudige stervelingen! Dit neemt niet weg dat de islam wel buiten dit denken blijft. Zie onder!

²⁰ Namelijk de reële confrontatie tussen de groeiende moslimminderheden en de westerse overheden. Ik heb deze en andere gedachten in eerdere blog-artikelen neergeschreven. Zie <http://www.islaminhetwesten.blogspot.com>

“Juist omdat de westerse cultuur geen autonome kracht bezit en de islam nog niet is gevallen in de strijd met de ‘planetaire economie’, heeft de westerse cultuur nog veel te vrezen van de islam.” (Thauma, p.43)

Het sleutelwoord is natuurlijk ‘autonomie’. Maar net als het woord cultuur, moet ook dit woord bij Vleugel vaag blijven. Nergens in zijn artikel lezen we wat hij met het woord wil, terwijl het voortbestaan van de westerse cultuur ervan afhangt. Ik neem deze taak even van hem over en stel dat Vleugel met ‘autonomie’ een innerlijke, geestelijke, metafysische kracht bedoelt. Dat dit vaag moet blijven is begrijpelijk, want Vleugel kan het Westen terecht alleen een technologisch-economische kracht toeschrijven. Maar dan moeten we vaststellen dat het geloof in de overwinning van de westerse **cultuur** louter **wishful thinking** is. Als het Westen het van de islam wint, dan houden we geen cultuur over maar slechts de machinerie en een **way of life**. Het vooruitzicht is dan de totale **Vernichtung** van mens en aarde²¹.

De idee dat alle metafysica door toedoen van de technologisch-economische reductie moet verdwijnen heeft echter een beperkte geldigheidssfeer, namelijk het Westen. Het Westen heeft door toedoen van het christendom radicaal gebroken met het geloof, zo radicaal dat ook de metafysica moest wijken. Nietzsche vormt van deze breuk de voltooiing, hoewel zijn denken volgens Heidegger nog steeds metafysisch blijft. Mijn bewering is dat dit zo heeft kunnen gebeuren dankzij een specifiek westerse symbiose tussen geloof en filosofie²². Het vroege christendom heeft van meet af aan de noodzaak gevoeld om zijn boodschap met vreemde middelen te verkondigen, namelijk met de Griekse **logos**. Het moest een andere taal spreken dan die waarin het tot stand kwam. Het ontbrak het christendom niet aan voldoende innerlijke kracht om te overtuigen, want Jezus heeft een geweldige morele doorbraak gecreëerd. Al gauw echter hebben zijn volgelingen steeds meer aan morele kracht ingeboet omdat zij langzaam aan de rede de overhand lieten. De onlogische christelijke dogma’s waren het gevolg van steeds meer water bij de wijn doen. Zij waren ook het begin van de innerlijke instorting en een lange weg van immorele uitbuiting door de Kerk. Luthers hervormingen konden de schade niet meer repareren. Tot de dag van vandaag verkeert de christen in een innerlijke crisis door de verminking van zijn geloof.

²¹ Dit is geen pessimisme van een vijand. Als we de ogen openen zien we alleen destructie van de aarde en verarming van de mens. Ik kan het niet anders zeggen.

²² Kenmerkend hiervoor is de middeleeuwse gelijkstelling: “geloof = rede”.

Islam vs. nihilisme: De eindstrijd

De islam heeft ook zijn confrontatie gekend met het Griekse denken. Laat ik kort zeggen dat de islam bestendiger bleek dan het christendom²³. De vroege islamitische filosofen, theologen en mystici, die de betovering van Plato, Aristoteles en Plotinus voelden, konden geen wezenlijke scheur veroorzaken in het eenvoudige maar krachtige islamitische credo. Zij bleven marginale figuren die maar rare taal uitkraamden. Daarnaast kende en kent de islam, in tegenstelling tot het christendom, geen hogere klasse van priesters die als volksmenners kunnen optreden. Het corpus van de Wet is open voor iedereen die de kwaliteiten bezit.

Dit alles neemt niet weg dat de nihilistische machinerie van het Westen wel degelijk de grondvesten van de islamitische wereld heeft doen schudden. Maar na ongeveer 400 jaar van kolonisering, uitbuiting, vernietiging en wat dies meer zij, heeft het Westen niet één barst kunnen slaan in het islamitische **geloof**. Men voert nog altijd beleid hierop door bijvoorbeeld in te grijpen in onderwijsmethoden in de islamitische wereld²⁴, maar dit mag niet baten. Het darwinistische zuur, waarvan Oudemans en Vleugel geloven dat het de zuilen van de islam op den duur zal aantasten en doen instorten, heeft in de islam zijn antigif gevonden. Ik kan een klein en tot de verbeelding sprekende illustratie geven. Men heeft na de recente financiële crisis zijn ogen plotseling gericht op wat heet ‘islamitisch bankieren’. Wat bleek? De islamitische banken die zonder rente opereren, en dat zijn er relatief weinig, hebben nagenoeg geen schade ondervonden van de kredietcrisis²⁵. Nog iets: de meeste centrale banken van de leidende kapitalistische landen hebben hun rentepercentage tot het niveau nul gereduceerd: dat zei de islam 1430 jaar geleden ook. Overigens zeiden het Jodendom en het christendom dat veel langer geleden ook, maar we hebben al aangegeven wat de corruptie van deze religies teweeg heeft gebracht.

Uiteraard is hiermee geen filosofisch antwoord gegeven op Oudemans’ gedachte. Maar ik zie eerlijk gezegd ook geen filosofisch gehalte in de bewering, behalve een soort extrapolatie van het westerse experiment tot de islam. Dit soort vergelijkingen is echter misleidend: de wereld van de islam is een wezenlijk andere.

²³ Vleugel is het met ons eens. (*Thauma*, p.43)

²⁴ Het Westen dringt bij verschillende moslimlanden bijvoorbeeld aan op het schrappen van het woord ‘Jihad’ uit de Koran en het onderwijscurriculum! Dat is het nieuwe imperialisme van het Westen dat ons doodslaat met de vrijheid van meningsuiting en van religie. De universaliteit van deze ‘waarden’ betreft niet de uitoefening maar de beperking ervan overal waar dit het westerse belang dient. De ironie!

²⁵ De islam verbiedt alle vormen van transacties die de crisis (mede) hebben veroorzaakt, met name de (rentedragende) hypotheek.

Ik ben me bewust van de filosofische achtergrond van Oudemans' gedachtegang. Deze betreft de **taal**. De 'dood van God' en de reductie van de metafysica betekenen niet zozeer het verdwijnen van gelovigen en metafysici maar van een **zinvolle taal** waarin God en metafysica ter sprake kunnen worden gebracht. Mijn bewering is dat de zinvolheid van de islamitische taal, in haar goddelijke manifestatie genaamd de **Koran**, op geen enkele wijze zinvol filosofisch te reduceren is²⁶: het leidt een eigen leven en creëert een eigen zinvolle wereld, een creatie waartoe Heideggers zijnsdenken niet in staat is gebleken en ook niet in staat zal zijn²⁷.

Om af te sluiten zou ik willen zeggen: de crisis van de westerse mens is in de kern een morele en pas daarna een filosofische en politieke. Het mislukte christelijke 'experiment' heeft de tegenhanger van het geloof in het leven geroepen, namelijk scepticisme en nihilisme. Als het nu juist is dat de mens en dus ook de westerse mens wezenlijk metafysisch is en blijft²⁸, dan zou ik Vleugel willen geruststellen. Niet met de gedachte dat het Westen zal winnen zodat alleen nog maar machinerie overblijft, maar met de gedachte dat de islam **als** bedreiging tegelijk ook een bevrijding kan zijn. Het Westen hunkert naar een nieuwe zin en dit vertaalt zich in een toenadering tot de islam, alle politieke verzet ten spijt. Daarom voorspel ik dat de westerse mens, die geen kaas heeft gegeten van filosofie, de islam van binnenuit zal omarmen en het leugenachtige juk van de politiek van zich af zal werpen. Vooralsnog is mijn voorspelling dichter bij de waarheid: "De islam is de oplossing"²⁹.

²⁶ Scherper gezegd: men kan wel reduceren, maar als het om de islam gaat is dit altijd **greedy**: men negeert dan de eigenlijke zin ervan. Voor de betekenis van '**greedy reductionism**', zie D.C. Dennet **Darwin's dangerous idea** (1995).

²⁷ Na ruim 80 jaar is **Sein und Zeit** nog altijd niet doorgedrongen. Met het verstrijken van de jaren wordt dit alleen maar onwaarschijnlijker, ondanks, of misschien wel dankzij de aanhoudende secundaire literatuur. Heideggers weg is onbegaanbaar en **daarom** een dwaalweg: **als** er een 'heil' is voor de mens, dan niet via een denkende, maar een morele **Entschlossenheit**. Alleen de islam kan hier nog in voorzien. En toch bestaat de grootsheid van Heidegger voor mij hierin dat hij de **noodzaak** van een **radicaal** andere weg als geen ander filosofisch ernstig heeft genomen.

²⁸ Een gedachte die we ook bij Heidegger aantreffen. Zie bijvoorbeeld de eerder genoemde GA 29/30. Daarin wordt duidelijk dat Heidegger 'metafysica' in een oorspronkelijke, niet-traditionele zin gebruikt. Maar de traditionele zin van dit woord is dan ook geen islamitische, maar een Grieks-christelijke. In wezen kent de islam geen metafysica in de zin van een leer van het zijn of een uitleg van het zijnde als zijnde. In de islam is God ook nooit een hoogste zijnde genoemd, behalve door de eerder genoemde marginale figuren, zoals Ibn Sina (Avicenna). De islam is wezenlijk in de eerste plaats een ethiek, maar ook weer geen (systematische) leer van het goede. Kortom het is wat anders dan men zich filosofisch kan laten invallen.

²⁹ Dit is een veel herhaalde slogan van de zogenaamde 'islamisten'. Ik gebruik hem niet omdat ik een ideologisch islamisme aanhang, maar omdat de islam altijd de oplossing is geweest voor de mens als zodanig.